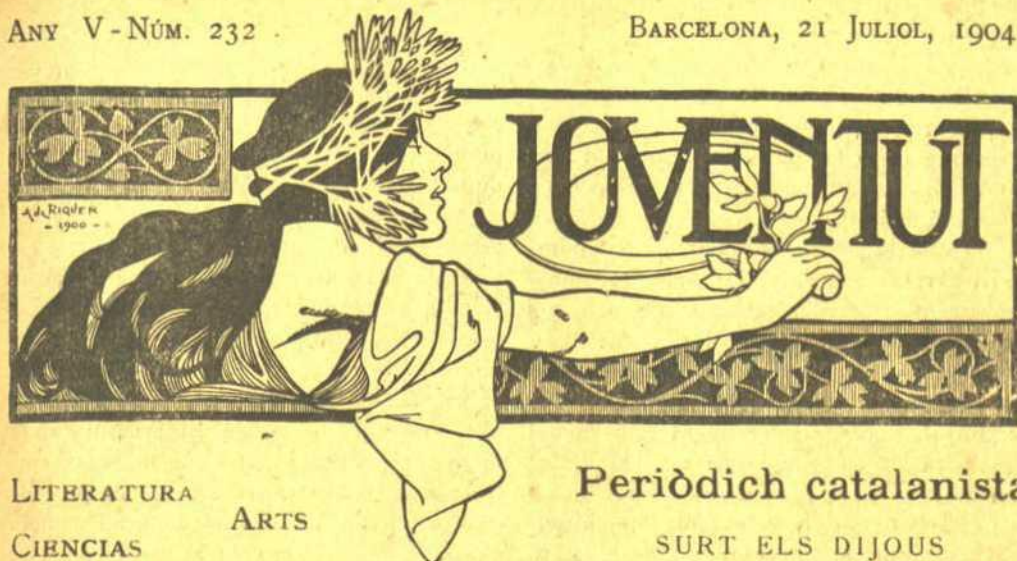

LITERATURA

ARTS

CIENCIAS

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:

Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. 20 CÉNTIMS.

» ATRASSAT, AB'FOLLETINS. . . 40 »

» » SENSE FOLLETINS. . . 25 »

SUMARI:

Els catalanisadors d'Espanya, per J. Pujol y Brull.—
Lo que més convé, per Pere B. Tarragó.—Las ciu-
tats, per Jacobus Sabartés.—Prempsa espanyola,
per F. Pujulá y Vallés.—Els Ruthenis, per Pompe-
yus Gener.—Els problemas de l'antologia grega, per
R. Miquel y Planas.—Un refresch de germanor, o
sia La visita a «Ca'n Esquella» y El pacte del soter-
rani, per Rafel Vallés y Roderich.—Notas biblio-
gráficas, per Arnau Martínez y Serinà y Geroni
Zanné.—Teatres, per Emili Tintorer.—Novas.

FOLLETÍ:

SOLITUT, per Victor Catalá.—Plech 9.

L'HOMME CONTRA L'ESTAT, per Herbert Spencer.—
Traducció catalana.—Plech 2.

**ELS CATALANISADORS
D'ESPANYA**

(CARTA DESCLOSA)

Estimat amich Via: Me demanas un *article de fondo*; però havias de pensar, concie-
xentme, que jo no'n sé de *fer l'article*, y que
si havia de parlar de politica, potser ho re-
sultaria massa de *fondo*. Y dich massa fondo,
perque segurament escriuria cosas ben allu-
nyadas de las que ordinariament llegim en
els diaris y revistas. Per aquest motiu no
m'atreveixo a escriure de politica quan las
obligacions o la mandra'm deixan agafar la
ploma. Si, amich, Via: jo que de tart en tart
omple unas quantas fullas de paper pera

parlar d'altres assumptos, crech que podria
igualmente parlar de Catalanisme, qüestió
que de tota la vida'm preocupa, y qu'avuy, a
copia de bescantar-lo y estrafer-lo, té infinits
punts de mira pera estudiarlo. Y, malgrat
això, no puch ni vull entrar en consideracions
més o menys ben tramadas pera engiponar
lo que'n solèm dirne un article. ¿No n'estàs
cansat tu mateix de llegir trossos d'història,
comentada una y mil voltas, en els que so-
bressurten noms respectables però que ja
arriban a cansar a forsa de repetir-se? Fes-
me l'favor de repassar certs diaris catalanistas;
llegeix discursos d'ocasió, destria'ls solts po-
litichs, y trobaràs lo mateix sempre: el Com-
promis de Casp; el comte d'Urgell; en Rafel
de Casanova; en Bach de Roda; la parla de
reys y sants; l'esclat patri que ressona del
Pirineu al Ebre; la desitjada autonomia; las
lleys arrebasadas; la funesta memoria de
Felip V; la tradició sagrada del terror; la pa-
tria dels Roger; la senyera de las quatre ba-
rras... y altrás cosas per l'estil.

Y ¿veus? arriba un dia que quatre senyors
que fins ara venen nomenantse catalanistas
y que volen conservar aquest dictat, se pro-
claman ells mateixos quefes del moviment, y
a so de tabals y trompas, ab esplèndit crit en
la premsa de sa *digna* direcció, convocan a
tot un poble a un àpat, a estil d'unitaris, y en
la *platea* d'un teatre, baix el lema de *Festa de*

Germanor, y emportantsen sota l'aixella als Fivaller y als Bach de Roda, al Casanova y als Roger, acoblan a una colla de ciutadans que ni la tal germanor senten, ni són catalanistas, ni altra cosa que politichs baixos en sa majoria, que fan el jòch ben preparat bo y trevallant a l'ombra. Y arriba l'hora de trincar las copas, y's fan manifestacions capassas d'enrogir las galtas de més de quatre si els vapors de la digestió no s'haguessin cuydat ja de fer aquesta feyna; y allí's diu que s'ha de *catalanisar a Espanya*, y, joh, vergonya!, las ombas dels morts quins noms aquells catalanistas de llauna evocan a cada moment, no compareixen pera escupir llurs rostres. «Ja tenim quefes!» clama la majoria, saludant a crits als dictadors. Y aquests en son diari, l'endemà, s proclaman y s'imposan tirànicament.

«Número extraordinari!» cridan els venedors ambulants. Y el diari arriba a mon poder, y'm cau de las mans perquè'l fàstich y la vergonya serpentejan en mos dintres. En las planas de la publicació hi lleigeixo llarga corrúa de noms, barreja estranya de gent que fins avuy era clarament contraria als ideals honrats de patria catalana. ¿Y a n'això ha esdevingut el moviment que ab vergonya s'anomenava regionalista? Llurs ideals ¿han arribat a terme acoblantse ab els de partits sense prestigi, rebregats y rublerts de recorts vergonyosos? Si aquesta gent, junt ab la que a tòrt y a dret demana ara l'autonomia (que'l demanarla y proclamarla s'ha fet de moda en totas las esferas) continúa pel camí qu'ara a la llum del sol deixa entreveure que segueix afanyosa, jo no la desitjo ja l'autonomia de Catalunya, jo no vull trevallar per'assolirla perquè'm fassin retrets demà de que havem tingut ajudas que'ns deshonran; jo desd'ara pera Catalunya vull... un'altra cosa.

Senyors de *La Veu*: poden estar satisfets de la seva obra. Senyors de la «Lliga»: ja poden dir desd'ara que són més y que són menos. De sas filas han desertat personalitats reconegudas com a bonas, dignas y honoradas. ¿A què's deu això? El temps ho dirà palesament. Avuy per avuy, la gent fidel a Catalunya reconeix una sobirania única y exclusiva, una regina absoluta: la Patria, sense dictador ni quefes, sense més lligam que l'amor dels fills a llur mare.

Guardemlo'l número extraordinari de *La Veu de Catalunya*. Aquells dibuixos, quins clixés poden arxivarse pera'l dia que'ls republicans celebrin una *merienda*, perquè no donan idea de res concret; aquells oradors que's dirigeixen a las masses, aquells mossos vestits de frac y corbata blanca, aquella estiva de plats y ormetjos, no'ns diuen res de Catalunya. M'erro: ens diuen que a Catalunya existeix un diari que s'escriu en nostra benvolguda parla, que pera vergonya de tots, oblidantse de fer tasca seriosa, s'entreté ab procediments que no estan en harmonia ab la manera d'ésser de la nostra terra, pera embaucar als incautes, atraure als despreocupats y falsejar tot lo que de gran y noble enclou la nostra causa.

¿Ho veus, amich Via, com jo no serveixo pera parlar de certas cosas? Si jo volgués engiponar un article de fondo ab tota aquesta materia qu'ara deixo sols anunciada, junt ab moltas altras cosas, ab noms y apellidos de personatges, ab datos y fins ab cartas que guardo en mon poder, podria despertar la curiositat de més de quatre. Permetme que no descapdelli, perquè tu ja sabs que hi ha cosas que com més se remenan més... repugnan.

Demanam algún assumpto més senzill, y estich sempre disposat a complaure't, com a fidel aymant de nostra benvolguda JOVENTUT y com a particular amich teu.

J. PUJOL Y BRULL

LO QUE MÉS CONVÉ

Catalunya atravessa un període de malesstar, un període crítich. Tothom parla de regeneració, de solucions, de remeys; tothom busca ab afany un medi que posi fi a l'actual deplorable situació.

D'aquí ha vingut qu'alguns hagin posat esperansas en els partits politichs, creguts de que, un cop complertes llurs promesas, (admetent la hipòtesis de que las complissin), obtindriam el remey infalible dels mals qu'atormentan y aniquilan al nostre poble.

Y si ho han cregut aixís, es perquè entenen que'l nostre benestar deu cercarse, ab preferència, en la vida material, o sia favorint y protegint tot allò que representa lo

qu'ells nomenan *forsas vivas* y que no són altra cosa que *forsas materials*; això es: la indústria, el comer, l'agricultura, etc.

Prou n'estèm *forsas* convensuts de que'l millorament de tot això constituïx un gran medi pera lograr la riquesa d'un poble; però també tenim la convicció plena de que no són aquestas las qüestions de que devèm ocupar-nos preferentment. Si d'ellas no més ens preocupessim, si cuydessim sols de la instrucció, agrícola, industrial, econòmica, si cuydessim sols de la protecció material de Catalunya, ab criteri conservador y egoista, no avensariam pas gayre en nostra educació social. Y la educació social, la cultura de nostra rassa es lo que dèu preocuparnos avans que tot, emperò sense perjudici de trevallar pera que'l comer no sufreixi impositos, ni la indústria recàrrecs, ni al agricultor li manquin recursos.

¿Què fóra d'un poble sense cultura, per protecció que tinguessin sa indústria y son comer? Greus conflictes comprometerian el seu benestar, son trevall y sa riquesa, mentre la cultura no hagués progressat ensemps. Fins la mateixa autonomia ¿què fóra si s'implantés en una època d'incultura popular? Un fracàs complert.

Cal desenganyarse; pera fer unas *forsas vivas* veritablement robustas, es necessari nodrir-les ab una bona educació. Més clar: es necessari que aqueixas *forsas* se desfassin de tota influència castellana, qu'encarnin en el caràcter català; y sols aixís obtindrèm el verdader triomf, ja que ab la mateixa feyna lograrem fer un poble rich moral y materialment.

PERE B. TARRAGÓ

LAS CIUTATS

Entre'ls somnis de vostras llargas dormidas a ben segur n'hi ha d'alegres, de tristos, y de qui sab quantas menas; però a que no n'hi ha cap com el meu!

Somniava qu'havia sortit per la finestra del meu quarto, tot volant, com si nedés en l'ayre.

Que bé's vola en somnis!...

No foren las campanas mofetas d'algun rellotge vehi qui'm va despertar, sinó'l so d'una riallada qu'anava esclatant jo mateix a mida que m'anava adonant de la realitat qu'ampara'ls somnis.

Deu meu, quina cayguda al despertarme!

Ab ma volada vareig anar a parar demunt d'una ciutat immensa, y al despertar vaig caurehi.

Quan vaig adormirme era de nit, y al despertar també.

Vaig anar a caure sobre un munt d'escombrarias. Quin fàstich!

Clavats en terra o sortint de las parets de las casas, hi havia fanals encesos. De primer me pensava qu'eran lluminarias en honor meu. Però no eran pas pera mi, precisament, las illuminacions. Me'n vaig adonar quan vaig haver despertat del tot, y vaig arribar en coneixement de que'l qui està content de la vida de ciutat té ganas de dormir y somniar; y com que somniant, somniant, hi ha vegadas qu'algú desvarieja y fins podrian topar ells ab ells, heusaquei explicat el per què de las lluminarias.

Quan semblava que la nit devia haver acabat de part de fóra, alli, en aquell sot, encara era ben fosch. Y vaig pensar que, si no tenia esma de mourem d'hont havia caygut, no conceixeria més que tenebras y sols me podria bellugar a las palpentas.

Aquell sot era una ciutat. Y aquella ciutat era molt gran, y molt freda, y molt trista.

Pera endevinar el caràcter d'una cosa, examineune la part inconscient. Jo vaig examinarla baix aquest punt de vista. Y aquella ciutat qu'aparentment era alegre, me va semblar molt trista.

Els hiverns eran llarchs, y las nits eternas. En aytals nits hi escáu molt el contar rondallas d'aquellas que fan tanta por a las criaturas. Y en aquell sot (en volèu de ron-

dallas? Fins hi havia homes expressos pera això. Y aquets homes se deyan *poetas*... Y tots, cadascú a sa manera, contavan la seva mentida a la seva criatura.

Tothom es agradat de dormir de nit, ¿oy? Donchs heusaquí que a ciutat es ahont hi ha més contayres de rondallas, perque aquests son agradata de las tenebras y creuhen en somnis.

Desde ciutat vos crido a tots els qui vos fassi mal la llum del sol, puig el dormir tot ho cura y a las foscas s'hi dorm *divinament*.

Als qui els espanti la imatge de son interior també'ls recomano la ciutat, qu'es prou fosca pera no veureshi, y prou plena de gent que's troban en cas semblant.

A ciutat s'hi dorm molt bé. Veniuhi.

Veniu, que no costa res contar rondallas. No tinguéu por, veniu y trobareu badochs que vos escoltarán. Qualsevol recó es bo pera ocupar-lo un cenacle.

Veniuhi, y no vos amaguéu, que a mi'm fa riure'l veure las ganyotas que feu mentres dormiu!

Y a mi m'agrada més el riure!...

JACOBUS SABARTÉS

PREMPSA ESPANYOLA

El Gráfico es un diari castila que's publica a Madrid. Ja sento lo que'm dius, llegidor, al llegir això. Me dius: «Ab aquesta fe de pila ja'n tinch prou; no esmersis el temps en dir res més. The entès tan bé, que si'm dius qu'es un diari escrit ab els peus no t'entendré millor perque no diràs tant.»

Però jo responch, llegidor, a la teva pregunta-advertencia dihente: «Veritat es que certs noms empleats com adjectius són tot un poema, però no es perdre'l temps dedicar aquest a definirlos, en cada un dels moments que'ns llegui als catalans.» ¿Per què? Jo t'ho diré. ¿No sabs pas el quento del *picador* lletx? Era un *picador* molt lletx. A *contrabarreras* hi havia, un dia de *corrida* en que'l *picador* trevallava, un espectador que cada vegada que'l veyia passar li cridava:

—¡Feol!

A la centèsima vegada de sentirsho dir, el *picador* no's va poder contenir, y encarantse ab el seu critic artistic, exclamà:

—¿No sabe usted decir más que feo?

A lo que l'altre respongué:

—Sí: pero lo es usted tanto, que con decirlo toda la tarde no lograré decir lo mucho que lo es.—

¿Creus tu, llegidor, que dedicant tothom totas las horas del dia a dir lo beneys que són els espanyols, s'arribaria a dir lo molt qu'ho són?

Si ho creus, no segueixis llegint. Y si t'has molestat perque he tret a cas la escena d'una *Plaza*, perdonam fente càrrech de qu'ho he fet impressionat per lo que més avall trobaràs. La culpa la té *El Gráfico*; y ja ho veus: si ab els seus retrats de *toreros* fentse netejar las sabatas al carrer, si ab las sevas fotografias dels *redondeles*, a mi que no crech en aquest *arte* m'ha impressionat, ¿què no farà ab els infelissos espanyols que tenen la sang *torera*, *hidalga*, *valiente* y *cortés*?

El Gráfico es un diari espanyol. Va sortir chorejat per tota la prempsa insipida de Madrid. Periòdich hi hagué que, per'alabar-lo y dir lo bo qu'era, fins se va atrevir a afirmar lo que, afirmat pel *separatista* Pujol y Bore, hauria produhit escàndol; es a dir: «Que donada la ignorancia del poble que no sabia apreciar el seu valor, era difícil que tingués durada.» Y el periòdich que deya això, qu'es un periòdich que ja fa anys que's publica, reconeixia ab tal afirmació lo molt insuls qu'es ell mateix y són tots els seus colegas que tenen el favor del públich, d'aquex públich ignorant... De tant en tant las encertan a Madrid.

El Gráfico va sortir para llenar un vacío, y verdaderament l'ha omplert, perqu'es una mena de A. B. C. Y el vacío para llenar l'ha omplert en part, perque no podia pas ell sol omplir las lletres que faltavan del abecedari, exclosa la Z, que per ésser la darrera, correspon per dret propi a un critic llefiscós y autor dramàtic bunyol. *El Gráfico* va omplir el vacío de las quatre lletres següents a la C, això es D. E. F. G. Y com sigui que'l seu propietari es en Fernando Gasset, aquest darrer titol li escauria més que'l que porta, perque al mateix temps que indicaria'l buyt qu'omple, senyalaria la seva propietat:

—¿De qui es aquest diari?

—DE Fernando Gasset.—

Quan va sortir el diari, va comunicar com una gran cosa qu'havia la empresa comprat màquines noves y perfeccionadas a Alemanyà. Com que no'ns deya qu'havia comprat també al estranger gent que'l fes, no hi varem creure ja desde un comens, y els fets ens han vingut a donar la rahó. Creures que perque's compran màquines noves ja s'ha de fer un bon diari, fa molt espanyol! Es com creure que perque Espanya comprés la esquadra inglesa ja tindria bona marina! No, senyors del Ase y del Madroño: las màquines, sense las manetas que las fan anar, no serveixen pera res. La màquina la fa l'home. Ab una esquadra nova vostres marins anirian ab més... elegancia a la desfeta, però no enlloch més. Vostres periodistas ab màqui-

nas novas, diràn las burradas més ben impresas, però las diràn, ja ho crech que la diràn! Y las faràn! Y si no, no hi ha més que tullejar els números sortits de *El Gráfico* que's troba en aquell cas, pera convèncers-en. No hi ha número que no porti informació gràfica de coses insubstancials. Obrirne un de número al etzar: el del 12 de juliol, per exemple. Vegin quina informació més interessant:

Página 5. Dugas fotografias d'automòvils fent equilibris. En una d'ellas s'hi veu una senyora ab un vas d'aigua a la mà, tractant de que no's vessi ni una gota al passar l'auto per sobre dugas bigas. (Aquestas beneyterias, qu'es lo millor que hi ha en el número, són de París; es a dir, que no poden alegar la falta de cosas, sinó la falta de gust en anar a triar las cosas).

Pág. 6. El retrat del *Relampaguito*, que per la pinta es un torero, el de Alicia de Borbón y el de Jaume de idem. Molt senyors seus.

Pág. 7. Tres fotografias de tres fonts de Madrid, ab una dotzena de rasps y minyons cada una. Se titulan *El conflicto del agua*. *La gente formando cola en las fuentes públicas*. Se veu, donchs, que a Madrid o els conflictes per l'aigua, com per tot, són molt escarants, o els tituls de las cosas són molt portuguesos. Una fotografia de la *mesa* d'un *meeting*. (Cada un dels que hi són deu trobar molt interessant la informació).

Pág. 8. *El crimen de la calle de Lope de Vega*, ab fotografia de l'Audiencia y retrats d'advocats, reu e interfecte. Tot molt emocionant. Y prou. Es aquest un dels números més *educatius* en materia gràfica!

Y del text qu'en dirèm? Hi ha cosas deliciosas. En la secció de telégramas ne trobem un del Ferrol comunicant que hi ha arribat la muller del ministre de Marina, y que s'allotja a cal' seu germà. Però si res més d'importancia hi hagués, hi ha dos articles, l'un de redacció y l'altre firmat, que donan titl d'espanyol a qui els ha fet y al diari que'ls publica. El firmat, titulat *Algo de literatura*, es d'un senyor qu'en dugas columnas no diu més que bestiesas porque... no té més espay. Parla del triomf d'en Linares Astray, o Ribas, o Ribas o Astray. Se fa una barreja d'en Dumas y Victor Hugó de Fransa, d'en Lope y Calderón, el duch de Rivas y Zorrilla d'Espanya, parlant de cada grupo en globo com si fossin tots la mateixa cosa. Diu una pila de burradas que fóra llarguissim remarcar, parla del *adulterio* de las *novias*, y treu las dugas orelles en aquest paragraf, que copio pera que pugui ésser assaborit:

El procedimiento que utiliza Linares no se acomoda á estos añejos cánones, y tampoco se acomoda á la novísima preceptiva que intenta convertir el teatro en Escuelas de Psicología experimental ó en cátedras de

Ortopedia moral, rivalizando con los trabajos científicos de Thulié, Crocq y Tuckey.

Si se quiere que el Arte tenga un fin docente, no hay necesidad de los epilépticos engendros del romanticismo ni del nebuloso simbolismo de Ibsen, Sudermann ó Mæterlinck.

De lo primer se'n dedueix que dit senyor es encara dels que creuen que las obras se divideixen en obras d'art y d'ideas, y que parlant de psicologia no's fa art; creu que l'art es una cosa y las ideas ne són un'altra, o bé que lo artistich consisteix en retratar una cara y no un cervell. De lo segon se'n dedueix que aquest senyor té una cultura adquirida en la Biblioteca Sampere de Valencia, y que'ls noms de las cubertas dels seus llibres són tots d'una mateixa familia intelectual, y que'ls deu haver llegit per las cubertas, perque parlar en junt d'Ibsen, Mæterlinck y Sudermann com si fossin lo mateix, y titllarlos de simbolistas a tots, es no tenir cap coneixement de las sevas obras. Ja farà'l favor si li lleu, aquest senyor, d'explicarnos ahont es el simbolisme d'en Sudermann. Li agrahiriam.

L'article de *fondo* mereix ésser llegit tot. Aquí va:

LA FIESTA DE LOS ZAPATEROS. — ESPAÑOLISMO

Se ha celebrado hace poco tiempo la corrida de Beneficencia; más tarde los capotes rojos, y los gallardetes rojos y amarillos, ondearon al aire y tremolaron, vibradores, en honor de la Prensa.

Aquest *más tarde*, després del *hace poco tiempo*, es d'una elegancia literaria pasmosa.

Ayer, el sol de una tarde cálida hizo esplendor los mantones de Manila, cuyas sedas multicolores entretejidas en maravillosos dibujos se cifan á los flexibles cuerpos de las mujeres madrileñas; y los rayos del sol fúlgidos, arrancaron destellos de luz del estoque mortífero, y se pasearon, relampagueantes, por sobre las lentejuelas con un chispear continuo.

Y que n'es de castellà aquest paragraf! Molt enrahonar y no dir res. L'*estoque mortífero* fins es dramàtic y tot. Alarbs, alarbs! ignorants y crudels!

Y todo el oro y las sedas, y toda la luz, que contribuían á dar brillantez á la fiesta zapateril, era como un himno á España, á la España tradicional, á la España de los *torreadores* de Merimée y Gautier, y de los cuadros de Goya, la misma España cuyo trasunto hemos visto también en los lienzos de Zuloaga y Bilbao.

Ah, ignorants! El qu'en Merimée y Gautier, y Goya, y Zuloaga (no coneix a Bilbao) s'hagin impressionat ab las cosas d'Espanya no vol pas dir qu'entonessin un himne a Espanya. ¿Còm, si existís l'Infern, l'hauriam d'alabar perque'l Dante l'hagués cantat?

Fué una hermosa fiesta la de ayer. Es una fiesta que debiéramos celebrar todos los que nos sentimos un tanto influidos por las cosas de fuera: fiesta española, fiesta nacional, de energía y de robustez.

¿No veyèu còm no pot ésser la nostra la vostra nacionalitat, que's dol de las influencias de fóra sense mirar si són o no bonas? Si, la festa dels toros es ben vostra, es l'única concreció de vostras energias y de vostra robustesa. No, no es pas la mateixa vostra ànima que la nostra!

Trazamos estas líneas, sintiendo como una protesta interior hacia las corridas de toros. Acaso tengan razón sus detractores. Pero ojalá sea eterna esa fiesta, si ha de servir para acercarnos más cada vez al espíritu nacional.

Si, ojalá ne sigui d'eterna; si són susceptibles de més embrutiment, potser acabarem d'una vegada.

Ganivet amaba grandemente estas fiestas, que interesan á las multitudes.

No podian menys d'agradarli: per això va acabar suicidantse. Tot lo que interessa a la multitud es estúpit, senyors periodistas.

Nosotros también, á pesar de nuestra íntima resistencia, tenemos en cuenta tales hechos, y hemos leído pacientemente, con un interés cada día mayor, todos los artículos luminosos y españolizantes que constituyen la polémica bizantina del cambio y del quiebro, dos cosas totalmente diversas y acerca de las que cada uno guarda, como en arca santa, su sincera y recóndita opinión.

Nosotros, en esta polémica, estamos de parte del *Gordito*, como en lo que á las fiestas populares se refiere estamos de parte de Angel Ganivet.

Los industriales que se dedican á la fabricación del calzado tienen en los mercados de fuera temibles competidores, y es plausible cuanto tienda á hacer más fuerte nuestra industria nacional y cuanto tienda á hacer más españoles á los industriales que han de luchar con el comercio extranjero.

Es una manera prudente de rechazar la invasión.

En el terreno intelectual ocurre lo mismo.

Las ideas son como los zapatos, ha dicho Unamuno; hay que romperlas á fuerza de usarlas.

Un altre talent a l'altura de las sabatas espanyolas. Aquest, pera més desgracia, es l'idol d'un grupo d'ateneístas nostres que's de lo únich que són capassos: d'admirar a l'Unamuno y a n'en Maeztu.

Carlyle recomienda que sepamos hacer de nuestros zapatos un pedestal, y Emerson, en cambio, desdénia á los que no tienen otro pedestal más noble que sus zapatos.

Y nosotros nos atrevemos á insinuar que las ideas que gastemos sean nuestras, no pegadizas y ajenas, y que los zapatos que nos sirvan de pedestales procedan de la industria nacional.

He aquí como una fiesta de solidaridad obrera puede orientarnos en el sentido de buscar la honda raíz, castiza y robusta, de nuestro pensar y de nuestro sentir.

El espectáculo de las corridas de toros—acaso tengan razón sus detractores—es una lección de energía, y es una lección de españolismo tan completa como la que de una buena lectura clásica se obtiene.

¿De manera que las vostras diversions y els vostres clàssichs estan al mateix nivell? Las dugas citas de dalt són d'una erudició pasmosa, perque no tenen que veure res ab lo que's tracta. N'hi podia haver posada un'altra'l periodista: una caricatura del *Blanco y Negro* de quan la guerra cubana que representava una sabata espanyola (era militar) aixafant una aranya que duya'l cap d'un senador yankee. Fóra una cita patètica y, sobre tot, profética.

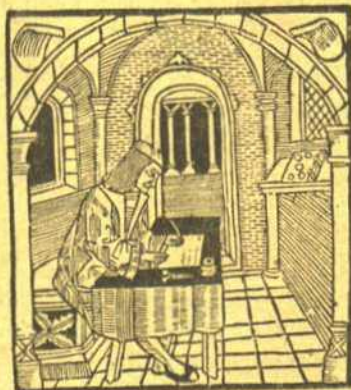
Por eso el sol hizo esplender en la tarde pasada las sedas de los mantones de Manila, arancó destellos fúlgidos de la hoja del estoque, hizo brillar el rojo de sangre de los claveles y puso su luz de oro sobre los labios frescos y rosados de las hermosas madrileñas.

¡Olé, olé y olé!!! Després d'això no'ns queda sinó dir que la millor manera de fer perfeccionar la industria sabatera seria seguir el consell castellà que diu: *Zapatero á tus zapatos*, y deixarse de barbaritats com són las *corridas de toros*; y la millor manera de civilisar a Espanya seria fer plegar a tots els periòdichs que s'hi publican, o ferlos redactar per gent de criteri, que per poch que'n tinguessin ne tindrian més que'ls d'ara.

Y consti que *El Gráfico* es de lo millor que's fa a Madrid!

Y pensar que'ls de la «Lliga» volen catalanisar a Espanya! Se necessita pera dir això ésser tot lo menys catalanista possible, y tot lo més ilògich. Primer, perque no pot ésser may catalanista donar a un poble un'ànima que no li es propia. Segon, perque'ls castellans no comprendrán may, afortunadament, la nostra ànima. Y dich afortunadament, perque'ns farien molt poch favor. De la «Lliga» y de *La Veu* havian d'ésser els que volguessin catalanisar a Espanya. Ah, imperialistas de la Boqueria!

F. PUJOLÀ Y VALLÈS

ELS RUTHENIS

FORMAN un poble de rassa Aria, anàleg al nostre. Com nosaltres han estat oprimits, y s'ha volgut esborrarlos de la Historia fentlos perdre la llengua y fins el nom

de la rassa, per un poble inferior, *no Ari*, que va dominarlos per força. Y com nosaltres han sabut conservar el foc sagrat, y al cap de sigles s'alsan tots com un sol home y diuen: *Aquí som!*

Sembla impossible, y no obstant es veritat. Existeix a Europa, al altre extrem, un poble de 28 milions d'habitants, que apenas si els sabis antropòlegs que s'ocupan de l'etnografia dels pobles orientals ne sabian res.

Aquests 28 milions d'homes formen una rassa que, sortida de las alturas del Irán, ocupava la primitiva Russia meridional. La seva civilització va ésser gran, nascuda en contacte de la del Imperi Grech d'Alexandre. La seva civilització va ésser helènica d'origen.

La Russia meridional portava antigament el nom de *Russj*, *Ruszia*, *Ruscia*, o *Ruthenia*. Els seus pobladors eran nomenats *Ruthenis* o *Ruzenis* (1).

Els ruthenis res tenen que veure ab els actuals russos, o sia ab aquesta Russia que no va organitzar-se políticament fins al segle XIII y que, baix la dominació tàrtara, el segle XIV va formar l'Imperi Moscovita, absolut y despòtich a lo oriental. Aquests, barreja de tàrtars y d'antics escitas, són els *Mosci*. Fins a Pere'l Gran, l'Imperi dels *Mosci* va ésser nomenat *Imperi Moscovita*, y dels seus reys ne deyan *tzars moscovitas*. Però Pere'l Gran va robar el nom dels *ruzenis*, per

semblar més civilisat, ja que aquests tenian una civilització superior, y va ferse dir el *Tzar de todas las Russias*.

Els dos pobles, fins al arribar a meytat del 1600, eran completament diferents com a rassa y com a cultura. Els tàrtars, barrejats d'escita, eran barbres, enemichs acèrrims de la civilització occidental, vital y humanitaria. La seva forma de govern era'l despotisme d'un emperador absolut y la esclavitut pel poble. Sols obehian al fuhet, sols consideravan noble al que pegava. Arribat el Renaiement, en tot l'Imperi Moscovita sols hi va haver una sola impremta, y aquesta encara destinada exclusivament a la impressió de llibres sagrats.

A Ruthenia, al contrari, s'hi va formar un Estat republicà, una República per l'estil de las d'Italia. Las escolas varen serhi numerosas y bonas. A Ostrog, Wilna, Minsk, Lemberg y altras ciutats varen fundarshi Liceus, y a Kiew una gran Universitat. Els sindicats de comerciants, els gremis dels artesans y els nobles, subvencionavan càtedras d'Historia, de Ciencias, de Bellas Arts y de Filosofia. Y tot l'Orient civilisat anava allí pera aprendre.

Mes els moscovitas, aprofitantse d'una lluyta que tingueren els ruthenis ab els polonesos, varen hipòcritament invitarlos a la unió conservant tota la seva autonomia. Això va passar baix el govern de Bohdan Chmelnicky, en 1653. Aquesta independència va ésser garantida per un tractat. Però, poch a poch, varen anar treyntne quelcòm, fins que varen acabar per absorbirla tota.

Els successors de Chmelnicky (en especial Mazeppa, que va aliar-se ab Carles XII de Suecia) probaren heroicament de reconquistar la llibertat perduda, però tot en va. La tzarina Catherine II va abolir la organització autònoma dels ruthenis. El poble va ésser desarmat, la esclavitut proclamada com a llei, y tota la Ruthenia d'un cop va ésser anexionada al Imperi Moscovita, baix el nom de *Petita Russia*.

Aixis, per un sol *ukase* tot un poble va ésser suprimit de la Historia; després d'aquesta fetxa, la filologia y la etnografia ja no parlan de ruthenis, sinó de *petits russos*.

Com varem dir en l'article de *La Van-*

(1) El nom de Ruthenis se pronuncia, en la *th*, com la *θ* grega, es a dir, com la *s* espanyola, o millor com el *th* anglès.

guardia (1), després de la opressió política va venir la opressió cultural.

En 1720 el tzar Pere va firmar un *ukase* en el qual manava que no hi hagués més que dugas imprentas a Ruthenia, una a Kiew y un'altra a Cernikow, y qu'en aquestas sols s'hi imprimissin obras religioses del culte oficial y en llengua moscovita. Totas las escolas ruthenias varen ésser tancadas o transformadas en escolarsussas. Encara avuy no n'hi ha cap en tota la Russia meridional, nomenada Ucrania, ahont hi ha 24 milions de ruthenis.

La joventut ruthenia fou deportada en massa. Els artistes, els sabis, els escriptors, tots varen sufrir el mateix càstich; això els que no varen ésser assassinats. El primer poeta Taras Sevchenko fou deportat pres, a Sibèria, y allí va contraure una malaltia que'l va portar al sepulcre.

Durant els primers anys del regnat d'Alexandre II la situació dels ruthenis semblà millorar-se. Però en 1862 la reacció va recomençar las persecucions. Totas las aspiracions nacionals varen ésser declaradas culpables, com a crim d'Estat, y per tant suprimidas. Altra vegada'ls escriptors, els sabis y els artistes foren deportats y perseguits. Però'l cop més formidable, el cop de gracia, el varen rebre durant lo que se'n diu *la era lliberal del Imperi dels tzars*. En 1876 fou publicat un *ukase* (nùm. 3158, corresponent al 5 de juliol) en el qual se prohibia imprimir y escriure llibres en llengua ruthenia, introduhirne d'impresos d'altres països, llegirne dels existents antichs, y a més imprimir, o introduhir y llegir llibres escrits per ruthenis fos qual-sevol la llengua en que fossin redactats o traduïts. Y lo mateix dels llibres s'aplicava als periòdichs, a tota mena d'impresos, y als dramas y conferencias, y fins a las composicions de música.

Donchs bé: a pesar de tanta opressió, a pesar d'haverse cregut els russos que'ls ruthenis ja no existian, ara aixecan el cap tots com un sol home, y dirigintse a la Europa civilisada, diuen: *Aquí som*.

Un poble cregut mort! *E pur si muove*, com deya Galileu al sortir de la Inquisició de Roma!

¿Y com ha estat aquest miracle?

Ab forsa de voluntat. Els ruthenis de la Russia varen cultivar la seva llengua y costums en secret, en l'interior de la familia, dins d'associacions juramentadas; y els escriptors y sabis anantsen a la Galitzia, a Hungria y altres països limítrofes, varen continuar cultivant la historia y la llengua. Y avuy han fet comités poderosos a Londres, a Paris, a Viena, publican revistes, llibres y follets, y reclaman als governs del món civilisat el compliment del seu tractat violat, es a dir, la seva independència.

La resurrecció de la Ruthenia té gran analogia ab la de Cathalonia. Sols qu'ells no tenen mar... y estan en un recó d'Orient. Pobres de nosaltres, si com ells estiguessim aïslats!

Però, d'un modo o altre, l'esforç de voluntat qu'està creant la futura Catalunya, se sembla molt al que reclama avuy la formació de la nova Ruthenia com a nació autònoma.

¶ Quan un poble es completament diferent y superior del que per forsa vol assimilarsel y ferlo fondre, aquesta es tasca inútil. Més aviat es aquest el que domina al seu conquistador. Els persas varen dominar als alarbs al ésser conquistats per ells. Els llatins se varen imposar als barbres del Nort, y els grechs, perduda la seva independència, varen imposar el seu art y la seva filosofia a Roma y a tot el món qu'ella dominava.

Pera fer la hegemonia d'un poble, no basta ésser més en número: cal ésser superior en las grans qualitats humanas, si no, tot es inútil!

POMPEYUS GENER

(1) Vegis *La Vanguardia* del 15.

ELS PROBLEMAS DE L'ANTOLOGIA GREGA

posats en versos catalans per R. MIQUEL Y PLANAS

XXVIII

LAS QUATRE FONTS

(De Metrodor)

Hi ha quatre fonts: la una al dia omple'l safreig,
l'altra en dos, l'altra en tres y l'altra en quatre dias;
¿en quant de temps calculas que totas quatre fonts,
rajant seguidament, a omplir-lo arribarían? (1).

XXIX

LAS TRES AIXETAS

(De Metrodor)

Si m'obres en quatre horas mas ayguas abundosas
ompliran eixa bassa, en tant que a l'altra aixeta
del cantó esquer caldrànli un nombre doble d'horas
y un nombre triple d'ellas voldrà la de la dreta.
Que totas dugas ragin ab mi d'una vegada
y que la bassa s'ompli per l'hora calculada (2),

XXX

LA ESTATUA DE POLIFÈM

(De Metrodor)

El ciclop Polifèm es eix gegant
tot de bronze: l'artista imaginà
ferli un ull, una boca y una mà
ab uns conductes que a un dipòsit van.
Mercés a això, tot ell regalimant

si'l contemplèu, un riu vos semblarà
quan de la roca neix; mes cal notà
que'ls tres conductes graduats estàn:

El raig del ull la pica omple en un dia,
mentres que al de la mà li'n calen tres;
en cambi'l de la boca la omplirà
en dos cinquens d'un dia que ragés...;
¿més qui pot dir lo que'l gegant faria
si el pèrfid Acis prop d'aquí tornés? .. (1).

XXXI

LA FONT DE BACUS

(De Metrodor)

Oh quin pur devassall d'aygua gemada
duhen eixos dos rius al sortidor
ensemps que'l gentil Bacus! Tots tres rajan
encar que no ab idèntica abundor.

El Nil rajant un dia ja omplirà
fins dalt el sortidor; això es com di
qu'es tan gran l'esplet d'aygua qu'ell hi aboca
com tres cops el de Bacus, déu del vi.

Aquest en tres jornadas ab son tirse
faria dita feyna, y ab son corn
la faria Aquelous si ell sol rajava
un jorn sencer seguit d'un altre jorn.

Apa, donchs, brollèu tots, tirse de Bacus,
corn d'Aquelous y Nil mormolador,
brollèu tots, y en l'espai de pocas horas
omplirèu a curull el sortidor! (2).

(1) Antologia; XIV, 130. Resolució igual a la del problema VI:

$$x = \frac{12}{25} \text{ de dia} = 5 \frac{19}{25} \text{ horas (del dia de 12 horas)}$$

(2) Antologia; XIV, 131. Igual procediment:

$$x = 2 \frac{2}{11} \text{ horas} = \frac{2}{11} \text{ de dia (de 12 horas)}$$

(1) Antologia; XIV, 132. Problema semblant als precedents:

$$x = \frac{6}{23} \text{ de dia} = 3 \frac{3}{23} \text{ horas (del dia de 12)}$$

(2) Antologia; XIV, 133. Resultat:

$$x = \frac{6}{11} \text{ de dia} = 6 \frac{6}{11} \text{ horas (del dia de 12)}$$

UN REFRESCH DE GERMANOR

o sia
LA VISITA A CA'N ESQUELLA

y

EL PACTE DEL SOTERRANI (1).

Si jo fos un home vanitos com en Rusiñol, ja no cabria a la pell de satisfacció, després d'haverme relacionat ab tantas eminencies: En Masriera, en Borràs, en Roca y Roca...

La meua *Revista de revistes*, escrita per inspiració servetesca y publicada a JOVENTUT, donà lloch a un recadet discretament enviat de part d'en Roca a la nostra redacció. No es costum nostra escorre'l bulto, y jo, tant per deferencia dels companys com per haver estat el factor quasi material del conflicte, vaig acudir a la botigueta aquella de la Rambla, que vostès ja deuen saber.

El gran Roca m'esperava, y ho crech aixis perque al dirli qui jo era va apressarse a ferme entrar ab aquestas paraulas:

—Entri, senyor Vallès, entri. Si no li sab mal, anirèm a baix, que podrèm parlar més tranquilament. Tenim a n'en Llopis cremat ab vostès; ja'l veurà y el sentirà: està trayent foch pels caixals...

—Pel calaix, déu voler dir—vaig objectar ab intenció que no passà per alt a mon interlocutor, qui va contestarme:

—Es editor y ja se sab; aquest defecte es lo únich qu'ha heretat del vell Llopis.—Y dirigintse a un jovenet d'aspecte intel·ligent, qu'estava despatxant un exemplar de *El Catalanismo* del Almirall, va dirli:

—Mira, Fra-Noi, si algú pregunta per nosaltres digas que no hi som.—

Dirigintse cap a la escala va invitarme a baixar primer, deferencia que vaig refusar, tant per educació com per lo que m'havia dit d'en Llopis.

Al ésser a baix, en aquella esquifida rebotiga submarina (subterrestre, volia dir) le

(1) Siám permès, al donar aquest nou article a JOVENTUT, donar també las mercès als redactors, mos bons amichs, per l'advertencia que'm feren en el darrer número y que procuraré tenir presenta en mos articles subsegüents, a fi de no ferme pesat en els assumptos que tracti. La disculpa a mon procedir pot trobarse, no obstant, en el bon zel y entusiasme que m'empenyen a realisar las campanyas sanitosas que ab l'aquiescencia de JOVENTUT vaig emprendre y penso dur a gloriós terme.—N. del A.

primer que vaig veure fou la cara de tres déus del amo, qui va dirme sense darme temps de saludarlo, y ab veu vibrant d'ira:

—Ah! ¿es vostè qui diu que'l meu diari es pornogràfic?—

Y ab un violent accionat va dirigirse contra meu, volent probablement ferme sentir la forsa de sa indignació. Mes en Roca s'interposà, y la embestida fou pera una estiva de llibres, que caygueren rodolant. Eran Almanachs, que formaren un abundós estenall per terra. Jo, conservant la meua calma habitual, vaig dir no més:

—¿Encara'ls ne quedan? Pensava que'ls havian agotat...—

Y mentres l'home anava recullint ab cuydado tot aquell bé de Deu d'almanachs, jo pogui examinar el lloch de la escena: quatre parets ab prestatges curullats de paper imprès, lo que'm va fer pensar en aquellas parets de la Bonanova, plenas de membres humans fets de cera; sinó que aqui tot eran mans.

Fou en Roca el qui, portant son plan estudiant, va decidir la situació:

—Calmeuvos, Llopis, y parlèm com amichs, que'l senyor Vallès se'n retractarà de lo de pornogràfic.

—No hi ha pas inconvenient, si vostès m'explican la finalitat transcendental de las ilustracions aquellas del *Bany de la Franceseta* que varen publicar anticipantse a *La Saeta*, y la de tantas altrás obras d'art sicaliptich com han vist la llum en el períodich de vostès.

—Vint mil tiratges!—va dir com parlant tot sol en Llopis, mirant alhora ab visible pena las mans de qu'he parlat suara.

De sobte l'editor parlà del següent modo, fent el panegirich de son períodich:

—La *Esquella* fa vinticinch anys que surt cada divendres; *La Esquella* ha estat per molt temps l'única revista catalana, y a ella han acudit tots els literats catalans; en sas planas han fet llurs primerias armas literarias boy tots els qu'ara (ingrats!) s'han posat contra nosaltres...

—Y a *La Esquella*—vaig anyadir jo—se degué principalment el que durant tot un llarch temps s'hagués pogut llegir y escriure en català. Vostès han sigut, cal ferlos justicia, un factor gens despreciable del nostre renaixement literari. Jo mateix, com molts, tingui ocasió d'ensajarme escrivint català en un temps que sols *La Esquella* veyia la llum en la nostra parla. Emperò vostès feyan un bé inconscient, y per lo tant no poden enorgullirse d'haverlo fet, y fins se'ls pot retreure l'haverne fet un mal us, donchs si no hagués estat l'afany de vendre molts números donant per la banda al gros publich y afalagant sos grollers instints, vostès haurian pogut exercitar un fi moralisador y socialment entayrat, y avuy, lluny d'oposarse al moviment

catalanista, serian lògichs, y en lloch de demagogia farian Catalanisme...

—Ja os ho vaig dir això, Roca!—digué en Llopis en un moment d'ingenuïtat quasi infantivola—Y potser avuy vendriam més...

—Bé, ja'n parlarem després—feu l'aludit.

Jo, més segur ja del meu paper d'acusador, vaig prosseguir:

—Vostès, podent fer molt de bé, estan fent molt de mal a la causa de Catalunya; y vostès són catalans y viuen de Catalunya. Vostès, podent fer escola d'educació catalana, han seguit un camí oposat y han propagat el mal gust. D'un Guibernau n'han fet un Gumà, d'un Mayet un Fra-Noi. Fins vostè mateix—vaig afegir dirigintme a n'en Roca—hauria pogut ab son talent ocupar un lloch digne dins del moviment actual...

Això darrer va fer l'efecte que jo'm proposava. En Roca, deixant escapar un sospir, digué ab un cert deix d'amargor:

—Si vostès no m'haguessin proscrit de la presidència del Ateneu...

—Precisament vostè s'ho ha perdut. Al Ateneu tothom li fa justícia, y si no fos la guerra a mort que vostès fan...

—Això ray—tornà en Roca, com inspirat per una idea:—parlèm y ens entendrèm.

—Alto aquí!—saltà en Llopis.—Avuy un cambi de frente seria molt perillós. Els catalanistas no'ns compran y els altres...

—...Tampoch—va interrompre en Roca.—No us apurèu. Llopis: tornarem a servir capellà a tot *pasto*, y això cubrirà la nostra evolució cap al Catalanisme. ¿Vostè té influència entre'ls companys, senyor Vallès?

—Home, què vol que li digui...—vaig fer jo evadint la resposta.—Vostè ja sab que JOVENTUT no la llegim més que'ls que la fem, y si no fos en Martí que porta son amor a la publicació fins al punt de subvencionarla...

—Hi han d'afegir *quartos*! Si qu'es vergonyós!...—digué en Llopis ab fruhició maquiavèlica.

—No ho cregui. Lo vergonyós es fer periòdichs y defensar idees sense convicció, sols per treuren de *quartos*!—vaig contestar tornantli la pilota.

—Bé, bé, no'n parlèm d'això—acudi en Roca, tallant l'incident.—Parlèm de las bases.

—¿De las de Manresa?

—No, home, de las del nostre... conveni.

—Vostè dirà.

—Senzillament: vostès han de veure ab bons ulls la meua candidatura pel Ateneu...

—Si vostè's posa en condicions, no crech que ningú s'hi oposi. Emperò ¿ja sab qu'alli tothom es catalanista?

—Prou qu'ho veig. També ho fóra jo, sinó... Mes vostè deixiho pera mi; jo iniciaré una evolució paulatina.

—Vendrèm menos, Roca!—tornà a insinuar en Llopis.

—Callèu, home! Ja sabèu que si no ha gués sigut jo, l'periòdich qui sab hont pararia!—

En aquest punt vaig creure oportú ficarmhi.

—Cert es, que un cervell com el de vostè...—y ab èmfasis:—Vostè, director; vostè, redactor-quefe; vostè, crítich d'art, de teatres, de tot; vostè, poeta; vostè, autor dramàtic... Vostè ha estat el *Juan Palomo de La Esquilla*!—

En Roca aquí ja no pogué aguantarse més.

—Vostè es la primera persona que m'ha sabut compendrel—

La meua victòria va ésser complerta. En Llopis també va rendirse acceptant ab entusiasme'l nou giro de la conferencies, y pres de generositat, volgué obsequiar-me.

—Fra Noi—cridà per la escala:—¿Qu'ha vingut en Miró?

—Ara acaba d'entrar.

—Digali que vagi a buscar un canti d'aygua fresca.—

L'aygua va arribar a poch, y alashoras poguí conèixer personalment al gran artista; tan gran com modest, y ben digne d'aiternar ab l'incommensurable Llopart.

En Llopis va regirar els calaixos cercant els anissos que tenia guardats.

—¿Còm pot ésser això? Fra-Noi, ¿sabs els anissos?

—No ho sé pas. ¿Vol dir qu'encara n'hi havian?

—Sí, home, se'n van comprar deu cèntims la setmana passada. Jo no sé què passa a casa! Acabarèu per arruinar-me!—

No hi hagué remey; el pacte tingué que sagellarse ab aygua sola.

Al sortir, en Roca va dir-me:

—Ara, de moment, no estranyin que pera cubrir las apariencias els dirigeixi alguna *pulla* ¿eh? De tots mòdos diguiho als companys. Tractes són tractes.—

Y el gran home's quedà a la porta, fet un monument de si mateix.

RAFAEL VALLÈS Y RODERICH

NOTAS BIBLIOGRAFICAS

EPISODIOS NACIONALES. — O'DONNELL. —
B. Pérez Galdós.

La darrera publicació d'en Galdós, més que la descripció del tipològic i de la personalitat de l'O'Donnell, és una hermosa narració de la gent i de les idees de la seva època. En general, en el decurs dels episodis que's ressenyan en l'obra, s'hi destaca poch la figura del jefe de la *Unión Liberal*.

Per lo demés, l'obra està admirablement escrita. La *Unión Liberal*, aquell flamant partit confeccionat ab els elements més valuosos dels partits progressista i moderat, els dubtes i debilitats de la reyna, el tipològic brutal i intemperant d'en Narváez i el carrinçol i ridícul dels últims anys d'Espartero, entre'ls que fluctua la nova política del *héroe de Lucena*: tot està pintat de mà mestra.

Però'l tipològic principal de l'obra, més que'l de l'O'Donnell és el de Teresa Villaescusa. Tipològic admirable de la *demi-mondaine* espanyola d'alta estofa, quin origen i quin final són naturalíssims. Puig si bé molts trobaran inconcebibles sos amors de *cœur* ab el desventurat Tuste, nosaltres els considerem com una cosa corrent i natural, atesos el sentimentalisme i el fons de *bona fe* que niuhan en l'ànima de tota dona espanyola; sentimentalisme i *bona fe* que la Villaescusa reprimeix a temps i ofega en lo més pregón de la seva ànima, arrodonint el tipològic positivista i de bon gust que li ha designat en Galdós, y que's sosté en totes sas vicissituds, com ho demostra en la selecció de sos aymants, en la escena del banquet y fins ab sa passió per Santuiste, que al cap y a la fi era sols una ruina d'un esperit ab ribets de cultura, però no un perdelari desarapat.

En fi, que *O'Donnell* és una obra excelent per tots conceptes; l'únic defecte que hi trobem és, com hem dit al principi, que no ressaltava tant com deuria la figura del *héroe* del llibre.

E. Gómez-Carrillo. — QUELQUES PETITES
AMES D'ICI ET D'AILLEURS (traduit de l'Espagnol per Ch. Barthez).

A n'en Gómez-Carrillo sempre l'hem considerat com un autor de bona voluntat y dotat d'una facilitat i d'una fecunditat extraordinàries, però que's ressent de la influència espanyola, o millor dit, de la influència de la literatura espanyola de períodich rotatiu.

Parla massa de Sevilla y de las donas espanyolas, y las presenta massa com las han presentadas tots els que no las han conegudas d'aprop. Las *Carmencitas*, las *Rosarios* y las *Lolas* d'en Carrillo són com las andalusas que de tant en tant pinta *Le Petit*

Journal, trayentse'l *clàssich* ganivet de la lligacama. Són andalusas d'espectable, o de revista d'*Hippodrome*, o de *Cirque d'Hiver*, però no són andalusas autèntiques.

Referma l'anterior opinió que sobre l'autor formulavam, el seu bombo a *Le rire de Maria Guerrero*; perquè bombo y bombo fenomenal és el parlar de *le rire* de la Guerrero comparantlo ab las agonias de la Sarah, ab els *vissages de suppliciee* de la Duse, ab els sufriments de la Réjane en *La Douloureuse* y ab sas frivolitats al encarnar la impressionable *Pamela*.

No obstant, són dignes de tot encomi y estan escrits ab un criteri y una *sal* veritablement extraordinàries els articles de l'obra d'en Carrillo titulats *Petites Danseuses Japonaises*, *Femmes de Londres*, *Danseuses d'Orient*, *Sadda Yacco* y *Danseuses cosmopolites*, que per dret propi fan recomanable l'obra que acabem de comentar.

MANUAL DE LOS DEBERES DEL HOMBRE EN SU
VIDA SOCIAL Y POLITICA, por D. Daniel Arbe
y Bandrés (presbítero).

Entre'l nostre clero passa com entre'ls nostres republicans, y es que com que la quasi totalitat de sos individus són una calamitat, quan surt algú qu'es menos tonto que'ls demés, desseguida pot actuar d'eminència ab tota seguretat; y aixís es com en Vallés y Ribot ha arribat a ésser diputat, y aixís es com el *presbítero* don Daniel Arbe y Bandrés ha volgut oficiar de sociòleg escrivint un llibre que... ha sigut premiat en un concurs (1) obert per una casa editorial.

Resumint d'un cop: qu'en lloch de perdre'l temps escrivint vulgaritats sobre l'estat, sobre la religió y sobre la qüestió obrera, valia més que'l senyor Arbe s'estigués tranquil a casa seva, sense ficarse en llibres de cavalleria, y dedicantse a qualsevol cosa que no fos escriure obras de sociologia tan indigestas y tan anodinas com els *Deberes del Hombre*.

FILOSOFÍAS EN VERS, per Xavier de Zengotita.

Van precedidas aquestas poesias d'un valent pròleg d'en Frederich Pujolà y Vallés, del que res volem dir per tractarse d'un estimadíssim company de redacció. En quant a las poesias del senyor Zengotita, revelan la bona voluntat y l'afany que sent l'autor d'exteriorisar una serie de pensaments y meditacions íntims, als que tal volta és un excés d'amor propi per part del autor el donàrlosli el calificatiu de *Filosofías*, y que regular-

(1) Que tal serían els llibres no premiats! Tremolèm de pensarho.

ment són materia més propia pera ésser tractada en prosa qu'en vers.

De tots modos, las *Filosofías en vers*, salvant algunas pocas excepcions, constituïxen un llibret de poesias bastant ben cuydadas y agradosas.

ARNAU MARTÍNEZ Y SERIÑA

Martí Genís y Aguilar.—NOVELES VIGATANES.
—Barcelona.—*Il·lustració Catalana*.

La *Il·lustració Catalana* ha publicat, en un volùm, tres noveletas del eximí escriptor vigatà en Martí Genís y Aguilar. Las tres noveletas tituladas *La llum blava*, *Dos albatz de mitja pompa* y *L'espalmada*, són obras interessants de debò, escrites ab correcció y bon gust, plenas de sentiment y bonhomia. En Martí Genís se complià inventant faulas senzilles, d'acció ràpida y ab personatges potser no reals del tot, però tan ben sentidas y exposadas, que l'encís després per ellas se fa dominador absolut de qui las assaboreix.

Las noveletas d'en Martí Genís y Aguilar no són obras d'empenta ni revelan un temperament dramàtic de forsa; revelan un delicat poeta, qu'embelleix els dramas de la vida tot sentintne intensament els dolors, las tristesas y las engunias. En Martí Genís es un sentimental que's commou ab la contemplació de las miserias que l'envoltan, y que al convertirlas en exquisidas flors literarias, sab commoureus també. La nota patètica la usa ab admirable discreció, no's descompon may cercant ecticismes teatrals y barroers, de resultat immediat y segur, sinó que la emoció que'ns produheix naix espontania del fons de la cosa descrita.

Tal es el secret dels autors sincers de bona fe; la veritat y bellesa del element poètic intimament lligadas ab la correcció y regularitat de la forma. Y aqueix secret el posseïx el novelista vigatà. Qui llegeixi *La llum blava*, *Dos albatz de mitja pompa* y *L'espalmada*, no sabrà què admirar més: si el fons que dóna vida a las tres noveletas (sobre tot a *Dos albatz de mitja pompa*) es d'un sentiment y veritat extraordinarias, la forma ab que las vesteix llur autor es delicada, digna d'un escriptor culte.

Queda, donchs, confirmat una volta més, ab la publicació de las tres noveletas de referencia, qu'en Martí Genís y Aguilar es un veritable temperament poètic y alhora un excelent prosista, qu'ha fet molt (y molt més pot fer encara) en bé de las lletres catalanas.

Lleó XIII.—POESIES.—Traducció catalana.—
Barcelona.—*Il·lustració Catalana*.

La *Il·lustració Catalana* ha tingut la bona idea de publicar, traduïdas al català y acom-

panyadas d'un curt pròleg degut al bisbe de Vich doctor Torras y Bages, las més importants poesias llatinas del papa Lleó XIII. Coneguda de tothom es la fama de pulcre poeta llatí que meresqué'l difunt pontífex, qual amor al conreu de las lletres no l'abandonà jamay.

Las poesias publicadas suara per la *Il·lustració Catalana* pertanyen a diferents genres: algunas són vers madrigals, altrás son d'intima y profunda religiositat, altrás són punyentas sàtiras; també n'hi ha de caràcter festiu. En una *Advertencia editorial* se fa constar que la traducció de las poesias de Lleó XIII es deguda als senyors mossèn Jaume Collell, Ramón Picó y Campamar, Joseph Franquesa y Gomis, Francesch Matheu, mossèn Miquel Costa y Llobera, mossèn Marià Serra y Esturi, mossèn Ramón Casadevall, Martí Genís y Aguilar, Teodor Llorente y Lluís B. Nadal, els quals han fet lo possible pera conservar en llengua catalana la difícil, justa y pulquerrima forma llatina, tasca sempre digna de lloansa.

Ramón E. Bassegoda.—QUATRE VERSOS.—
Perpinyà, Estampa Catalana d'en Joseph Payret.—1904.

En Ramón E. Bassegoda ha publicat (corregida y aumentada) la segona edició de sos *Quatre Versos*. No per tractarse d'una segona edició deixarem de parlarne, perque en Bassegoda, a més de sos mèrits indiscutibles de poeta, representa una tendencia simpàtica al enfront dels cànons que, pera'l major enviliment de la forma mètrica, regeixen avuy entre certs autors de nostre renaixement literari.

Las poesias d'en Bassegoda poden dividir-se en dos grups: patriòtiques y amorosas o intimas. Com a poeta patriòtic, en Bassegoda sab arrencar de sa lira notas valentas y entusiastas, notas produïdas pel sentiment que li causa la llarga agonia política de Catalunya: de totas ellas sembla ésserne l'epíleg natural la magnífica *Elegíaca*, ab la qual en Bassegoda fugeteja la indiferencia dels mals catalans, ignorants de las gloriosas gestas de llurs passats y menyspreuhadors de las grandesas patrias.

Però ahont ens plau més en Bassegoda es en la poesia afectiva. Aquí la inspiració del poeta pren un to dòls y trist; els nombrosos desengays y dolors de la vida, aclarits pels goigs y alegrias que de tant en tant venen a interromprels, fan vibrar en l'ànima del poeta notas delicadas, intimas, veras, que al resoldres en versos no perden may l'encís de las realitats que las feren naixer. Que'n són de sentidas y bellas las poesias *Esperantia*, *La mal casada*, *Modesta*, *Despedida*, *Nadal*, *Sol ponent*, *Plovent*, *La Terra Mare* y tantas altrás! Formant contrast ab aquestas delica-

desas se n'hi troban algunes de caràcter ben distint com, per exemple, *Judith*, poesia d'estrofes plenes y robustas, de forta entonació bíblica; també n'hi ha d'altras que són petits joyells, graciosas miniatures; heusen aquí una:

LA MARRUXA

Ab quín goig la marruxa
aprop teu se presúm
ab sos ullets de bruixa,
dos mirallets de llum!
S'arregla y's pentina
ab sens igual primor;
la pota y la escupina
són el seu tocador.
Sa figura arrogant
passeja amunt y avall,
y's gira y's decanta
cent cops en el mirall.
Ab son nasset de xata
¡que satisteta's veu!
Al ball d'anit la gata
farà rotllo aprop seu.
Y dona als seus bigotis
son ultim cop de mà,
que va prometre un xotis
y es hora de marxá.

Hem dit qu'en Bassegoda representava una tendència sana al enfront dels canons qu'entre certs literats avuy regeixen: efectivament, en Bassegoda fa'ls versos *ben fets*. En Moliné y Brasés (proleguista del llibre) té rahó al reconeix *la idolatria per la forma* com a distintiu poètic d'en Bassegoda, *que l'ha convertit, diu, en consumat artista del vers*. Si: en Bassegoda es un correcte escriptor que no ostenta la *pose* d'una sinceritat afectada, sinó que tot y essent sincer, creu que'l poeta no deu may fer gala d'incorrecció, d'ordinariesa ni de mal gust. Si el sentiment de la poesia es de debò, deixarà d'existir pel fet de que'l poeta sàpiga de gramàtica y obeheixi dòcilment al ritme y a la mètrica?

Pera terminar, y com a prova de lo que dihem. En Bassegoda ha traduït un sonet del gran poeta italià Llorens Stecchetti. Donchs bé: deixant de banda la idea, la traducció catalana no desmereix del original. Qui recordi el sonet en italià, pot compararlo ab la traducció qu'ara copièm:

Com Penélope ets tu que'ls ulls inclina
anch que'l temor no sia en sa mirada,
que a la calumnia vil y descastada
li fas cara ab virtut casi divina.
D'amigas deslleals, la viperina
llengua qu'honras desfà, t'ha respectada;
tu no semblas de carn, Deu t'ha donada
l'augusta majestat d'una regina.
De tas formas quan fuig la escayent vesta
que superba en la dansa sols lluhí,
hont, per tos ulls, glassat el desitj resta;
com Penélope ets tu, que sabs teixir
durant el jorn ton vel de dona honesta
pera esquinsarlo a mitja nit ab mi.

La reproducció d'aquest sonet es el millor elogi que podem fer d'en Bassegoda com a mestre y dominador de la forma poètica.

Hem rebut també (y no'n parlèm ab més extensió per falta d'espai) una colecció de notables articles d'en Gabriel Alomar, *Un poble que's mor*, *Tot passant*, etc. (Biblioteca popular de «L'Avenç»), molt ben escrits y sentits ab ànima d'artista; y també hem rebut la traducció castellana del cèlebre drama *Faust*, del gran autor anglès Marlowe, obra poch coneguda, y ab qual publicació han prestat un bon servey a las lletras el traductor senyor Aladern y la Biblioteca editora titulada *Teatro Antiguo y Moderno*, biblioteca que té per objecte popularisar (com ja ho va fent) el teatre d'Ibsen, Shakespeare, Balzac, Strindberg, Sudermann, Marlowe y d'altres grans autors.

GERONI ZANNÉ

TEATRES

CRÓNICA

Las dugas companyias castellanas de declamació que durant un mes y mitj han actuat en els dos primers teatres d'estiu catalans, hauràn ja finit sa tasca al sortir aquestes ratllas.

Poca cosa'ns han donat de nou, els últims dias, una y altra. La de la Pino'ns ha donat una refundició de *La discreta enamorada*, de Lope de Vega; y la de la Guerrero—ademés de dos *juguets* o *apropósitos*, un d'ells *Por fin* d'en Linares, y l'altre *Porque se ama* d'en Benavente, que sols se distingeixen per la galanura y facilitat de llenguatge característica en els dos correctes escriptors castellans—ens ha donat un'altra refundició del drama *Fuente Ovejuna*, del mateix Lope de Vega.

Jó no'n sóch pas partidari de las refundicions de las obras del teatre clàssich, puig crech que las que tenen valor intrínsech deurian donarse íntegrament; que, ben posadas, el públich ja sabria apreciar el seu mèrit y sabria trobar las sevas bellesas sense necessitat de que'ls oficiosos refundidors—sovint ab molta irreverència y despreocupació—els hi donguin relleu, daurant la pildora pera que s'empassi millor.

Per altra part, no deixa de prestarse a molt tristas consideracions respecte a la dramàtica castellana moderna, el fet aquest de que las millors companyias de declamació castellana tinguin de recorre al teatre clàssich pera donar interès y *novetat* als seus cartells. En la llista d'estrenos que'ns han donat hi figuren quatre refundicions. Afegimhi las que ja forman part del repertori permanent de ditas companyias, y precis será convenir en que a comensos del sigle xx el teatre caste

llà no deu tenir gayre virilitat quan encara lo clàssich l'ofega.

Tant es aixís, qu'en *Fuente Ovejuna*, per exemple, hi trobem més fondo, més sentiment dramàtic i fins més atreviment revolucionari qu'en aquestas intrigas buydas de sentiment, de veritat i de passions, que caracterísan a las obras dels millors ingenis castellans del teatre modern.

Inútil crech afegir que todas las obras nomenadas en aquesta crònica han sigut posadas en escena espléndidament; emportàntsen la palma, sobre tot per lo que's refereix al vestuari, la companyia Guerrero-Mendoza, a qui convindria imitessin en aquest punt las companyias catalanas, especialment la de Romea.

EMILI TINTORER

NOVAS

Ha mort en Kruger, el venerable ex-president de la petita república del Transvaal, qu'en la fonda convicció que sentia dels drets de sa terra, sapigué trobar energias pera veure morir per ella a milers de germans de patria, a sos fills y a sos néts, en aquella lluyta grandiosa en la que un petit poble arribà a posar en greu compromís a la poderosa Anglaterra, el colós d'Europa.

Kruger es un exemple únich de verdadera salut moral en mitj de la podridura política d'aquests temps de llibertat (!) de llum (!!) y de civilisació (!!!). Exemple que ni bastà a salvar a sa patria, ni tan sols a fer que's possessin resoltament de son costat els pobles, millor dit, els *estats*, que veyan tota la rahó de sa banda. En Kruger pogué convèncer-se de que no hi ha a Europa homes del seu tremp; y de son romiatge per las potencias reclamant justicia y ajuda, no'n tragué més que amarchs desenganys que acabaren de minar sa salut ja molt consentida.

Ni avans ni després de la guerra han tingut compassió d'ell els seus butxins. Sentint que la mort se li apropava, sollicità del govern anglès, fa uns dos mesos, que se li permetés retornar a sa patria. Rahons vils d'estat feren negarli el permis. El govern anglès no volgué que tornessin al Transvaal sinó las despallas del gran home. La conducta d'Anglaterra ha sigut vergonyosa; la seva iniquitat ha estat al nivell del seu egoisme y de la seva cobardia: que ja es sabut que sols injusticia y cobardia amagan els grans Estats qu'en la forsa s'apoyan.

JOVENTUT, que un dia s'honrà enviant sa adhesió al gran home, no l'oblidarà may, desitjant que tinguin també ben present el seu exemple tots els que trevallen per la justicia y per la llibertat dels homes y dels pobles.

Els primers qu'alabaren a n'en Portas, en Marzo y demés ànimas angelicals durant el procés de Montjuich, foren els de *La Publicidad*. Això ja es sabut, com es sabut que després cambiaren de tàctica.

Els que més han cridat pels torments que's diuen inferits a obrers en el procés d'Alcalá del Valle, són també's de *La Publicidad*.

Donchs bé: en Maura ha fet dir a n'en Lerroux que'ls tals torments no estàn probats, y en Lerroux ho ha declarat ab tota la boca y ab tota la barra.

La Veu suposa a n'en Junoy capàs de negar lo dels torments de Montjuich el dia qu'en Maura l'amenassi ab un suplicatori, o li mani senzillament.

Vaya unas suposicions més ignocentas que fa *La Veu*! Y donchs, ¿que venim del hort? ¿Que no faria bé, en Junoy? ¿Que no té dret a fer un compàs d'espera y fumar un cigarret ab en Maura avans d'anar a la revolució, ara que com aquell qui diu ja la tenim a punt? Una petita concessió al enemich bé se'ls pot consentir als publicitaris després de la brillant campanya parlamentaria qu'han fet. Sà com llà a n'en Maura ja l'han lligat de peus y mans, y no han deixat cap conservador sencer, ni cap convent en son lloch, ni cap obrer que no nedi en la opulencia. Ara lo únich que'ls falta ja no es més que fer caure la monarquia: qüestió pera ells d'una bufada.

¿Y encara hi ha qui diu que'ls republicans no han complert ab sos electors? Ja ns ho sabran dir el dia que tornin en Salmerón, en Lerroux y demés pontífexs màxims aquí a Barcelona. Perque un dia o altre tornaran, encara que per de prompte se'n vagin a continuar sas propagandas a Galicia.

Ja ho veurèm el dia que tornin com els seus electors no'ls arrossegan. ¿Volen millor proba de que hauràn complert ab el seu dever com a diputats?

Ab aquesta llibertat mal entesa que disfrutèm, encara arribariam a negar el dret qu'ells tenen a rifarse al poble, y el que té'l poble a ferse rifar.

Y ab això no hi passèm nosaltres.

La Veu tot ho converteix en substancia.

¿Ha sigut xiulada a Madrid la marxa de Cádiz? Espanya's va catalanisant.

¿Fan funció d'òpera a las Arenas de Barcelona? Espanya's va catalanisant.

Y aixís successivament.

Estèm tan catalanisats, que ja'ns imposèm al de fóra de casa. Aviat no hi haurà a *provincias* cap comerciant qu'estengui en castellà las sevas facturas, y seràn catalans tots els rètols de tots els carrers de la Iberia, menos els d'aquí, que serà'l verdader centre.

A Madrid, de la *calle de la Montera* ja'n diuhen *carrer de la Barretina*.

Y nosaltres, fent las tornas ab tota la galanteria, del carrer de Tarascó ne dirèm *calle de Tarascón*.

Pera donar gust als *Tartarins*.

El dia 12 del corrent celebrà l'associació «Catalunya Federal» una important vetllada necrològica en honor d'en Valentí Almirall.

Tots els oradors, al enaltir la memoria de aquest ilustre autonomista, coincidiren en anatematitzar als falsos federals que's deixan junyir al centre, en declarar-se nacionalistas convensuts y en combatre'l fals lliberalisme dels republicans unitaris. Feren us de la paraula's senyors Verdú, Torra, Gregori, Canibell, Coca, nostre company Trinitat Monnegal, y el president de «Catalunya Federal» en Miquel Laporta.

La sala estava plena de gom a gom, essent aplaudits ab entusiasme tots els oradors que prengueren part en tan patriòtica vetllada.

El doctor Rubió y Lluch ha acabat la brillant serie de conferencias que tenia a son càrrech al Ateneu Barcelonès sobre literatura catalana. En totas ellas demostrà sos grans coneixements filològichs, encisant a la nombrosa concorrencia qu'assiduament hi assistu, y que servarà grat recort de la obra de cultura realisada pel senyor Rubió en ditas vetlladas.

Al Congrés ja han tancat las portas y s'ha acabat la comedia. Els pares de la patria poden continuar las *broncas* als *toros*, ara que n'es temps.

Però lo millor que podrian fer, conservadors, y liberals, y republicans, y demés de la colla, ara que després de barallarse tant ja s'han fet l'ullet una vegada més y ja tornan a quedar tan amichs com avans, l'ora imitar als d'aquí y fer un *apat* de *germanor*.

Pera que's de la «Lliga» s'vantin d'ésser imitats y tinguin la... patxoca de dir que ja van catalanisant la Espanya.

A propòsit d'aquesta frase cèlebre en els anys del catalanisme... d'ells:

Volian que fes efecte y ho han lograt, perque ha fet molt mal efecte.

Tots els que pensan per compte propi n'han protestat d'una manera o altra. Els d'aquí y els de fóra, els significats y els insignificants.

Als directores del *pastel* se'ls hi va descubrint el jòch, però sembla qu'ho tenen previst, y continuaran coratjosament fent *catalanisme* y defensant els interessos al costat dels inconscients y dels panxa-contentas.

Perque es de tèmèr qu'aviat no'ls quedi ningú més que aqueixos.

Ha deixat d'ésser alcalde interi l'Eusebi Corominas.

Ja tenim alcalde efectiu: en Gabriel Lluch, que ve de real ordre, com es costùm.

Al cap y a la fi no'ns vindrà pas d'un políticayre més o menys al Ajuntament.

En un article titulat *La fi de la nació grega*, diu el senyor J. Bardina lo següent, aplicantho a Catalunya:

Mentres malgastava la Grecia sas forsas en guerras entre sos pobles y en banderías en cada un d'ells, vigilava allà al Nort un vehí astut que s'entretenia fomentant las divisions dels grechs, esperant l'hora oportuna d'arrebassalshi la independència. Era Filipos, rey de Macedonia, somniador d'un imperi immens, que realisà després son fill Alexandre el Gran.

Comprenghé Filipos que no més podria apoderarse de la Grecia si aquesta estava dividida, y comensà enfondint las diferencias entre'ls pobles grech... etc.

Allà hont diu Nort llegeixis Ponent, allà hont diu Filipos llegeixis Maura (*modesta apart*), y estèm entesos.

Las ambicions, las envejas, las dissensions intestinas, fomentadas per l'enemich, són la mort de las nacionalitats.

Per això's bons nacionalistas catalans temps ha que la persegueixen l'obra d'enlayrar els esperits per demunt dels personalismes y las passonetes qu'entre germans de patria existian y existeixen. Las malas arts dels Mauras eran cosa prevista.

Per això fou obra hermosa y gran la darrera Assamblea de la *Unió Catalanista*; y ademés obra pràctica y profitosa, que'ns ensenyava a individualisarnos, a ésser conscients, a tenir criteri propi y a unirnos per la patria.

Per això's han semblat obra migrada, impolitica, fomentadora de personalismes, de passonetes y de disputas més que inútils perjudicials, la creacio del directori catalanista y la festa celebrada ab tal motiu per la «Lliga Regionalista».

Y en aqueixa festa en Maura (Filipos) ha sigut calificat a'ILUSTRE GOVERNANT!

No volèm ara repetir que s'hagi fet el jòch dels ambiciosos; no'ns volèm queixar de que s'hagi admès als inconscients, perque inconscients ha de tenir per dissort el Catalanisme, com totas las causas. De lo que'ns queixèm (y es queixarse ben poch) es de que a certs inconscients (no més dihèm inconscients) se'ls hagi afalagat y enaltit tant, donantelshi el Catalanisme per trono.

Perque no se'ns negarà que, tant o més que las dissensions, es la inconsciencia lo que fa perdre las nacionalitats. Això, senyor Bardina, també ho diu la historia.

Crèguins: convé la germanor, però també convé passar bugada.